

Лекція № 7

ТЕМА: ЗАГАЛЬНЕ УЯВЛЕННЯ ПРО РЕКРЕАЦІЮ

Метою лекції є ознайомлення та вивчення туризму як галузі рекреації.

План

- 1. З історії розвитку туризму. Види і форми туризму. Міжнародний туризм.**
- 2. Туризм як специфічна форма міжнародної торгівлі послугами.**
- 3. Туризм і нетуристичні галузі.**
- 4. Туризм і регіональний розвиток.**
- 5. Ефективність капіталовкладень у розвиток туризму.**

Ключові слова: турист, екскурсант, екскурсія, прогулянка, туристична експедиція

1. З історії розвитку туризму. Види і форми туризму. Міжнародний туризм.

В наші дні неможливо уявити собі крупне європейське місто без іноземних туристів. Сьогодні туризм перетворився на індустрію, яка відіграє помітну роль в економіці багатьох країн, на розвиток туризму виділяються значні кошти. Будуються туристичні центри - цілі міста для відпочинку з розвагами. В таких містах тисячі людей зайняті обслуговуванням відпочиваючих. Зростає зайнятість місцевого населення, багато сільських мешканців отримують "другу спеціальність", збільшуються доходи, покращуються умови їх проживання.

Слово туризм походить від латинського Іогпиз (рух по колу; вертїти, крутити). В широкому розумінні воно означає переміщення з одночасною зміною побуту людей.

В другій половині ХІХ ст. це слово ввійшло в мови багатьох народів світу. Найбільш виразне воно у французькій мові: іоиг означає подорож з поверненням до місця виїзду. Термін "турист" ввів у французьку мову Стендаль, надрукувавши в 1838р. книгу "Memories d'un touriste" ("Спогади одного туриста"), у словники інших мов терміни "туризм", "турист", "екскурсант", "екскурсія" і т.п. ввійшли разом з позначенням заходів, які проводяться у формі походів і подорожей, а також поїздок, прогулянок з відвідуванням різних закладів з пізнавальною, науковою і розважальною метою. Перше визначення ближче до терміну "туризм", друге - терміну "екскурсія".

В сучасному розумінні під терміном "туризм" розуміють діяльність, пов'язану з масовим туристичним рухом, його матеріальною базою, рівнем обслуговування, досягненнями туристів-спортсменів.

На сучасному етапі можна виділити наступні види і різновиди туризму:

- за характером подорожей - гірський, сухопутно-рівнинний, підземний (печерний), водний, підводний, комбінований;

- за способом пересування - пішохідний, гірсько-пішохідний, лижний, велосипедний, шлюпковий, парусний, автотурний, кінний.

За формою і змістом туристична діяльність дуже різноманітна (прогулянки, походи, екскурсії, експедиції тощо).

Прогулянка - це пересування на місцевості з пізнавальною, оздоровчою метою, з метою загартовування організму. В залежності від пори року і підготовленості людини прогулянки можуть бути лижні, велосипедні, на човнах або прогулянки пішки. Це найбільш проста і доступна короткочасна форма туризму.

Екскурсія - це колективне відвідування певних об'єктів з пізнавальною або науковою метою. Екскурсії проводять також з метою розширення світогляду, загального культурного розвитку людини.

Туристична експедиція - це організована багатоденна подорож в малодосліджений район, що здійснюється зі спеціальною дослідницькою метою.

Найдоступнішою і масовою формою туризму є походи. Туристичний похід - це подорож з активним способом пересування у віддалених від місця проживання районах, що здійснюється з освітньою, оздоровчою, спортивною, дослідницькою метою. За тривалістю розрізняють походи одноденні, дводенні (походи вихідного дня без ночівлі, з ночівлею) і багатоденні.

Туристичний бум безпосередньо впливає на розвиток ряду галузей матеріального виробництва: від будівництва до харчової промисловості.

Одним з перших туристів вважають Марко Поло, а Англію, як першу капіталістичну країну, - країною зародження туризму. Початок сучасного туризму в англійській літературі прийнято датувати 1841 роком, коли 570 членів товариства тверезості подорожували з Лейстера в Лафборо на чолі з Томасом Куком. Швидкий розвиток капіталістичних відносин сприяв підвищенню рухливості населення, що, в свою чергу, вимагало розвитку засобів транспорту. Створені спочатку лише для перевезень вантажів, залізниці Англії в 30-х роках почали перевозити пасажирів. У той час поїздки здійснювались з метою оздоровлення і лікування.

Розвиток міжнародного туризму є в першу чергу відображенням розвитку виробничих сил (наприклад, виникнення нових видів транспортних засобів, які відкривають можливість переходу до організації масових туристичних поїздок), а також зміцнення міжнародних економічних і культурних зв'язків.

Міжнародний туризм у своєму розвитку пройшов від стадії "аристократичного" туризму ХІХ - початку ХХ століття, коли туристичні поїздки здійснювались в індивідуальному порядку представниками високозабезпечених

соціальних прошарків з метою ознайомлення з пам'ятками історії, культури і архітектури, до стадії "масового" туризму середини і кінця ХХ століття.

На I Конференції ООН по туризму і подорожах, яка відбувалася в Римі в 1963 році, було вироблено визначення міжнародного туризму. "Іноземний турист - це тимчасовий відвідувач, т.б. будь-яка особа, яка відвідує іншу країну з будь-якою метою, крім здійснення професійної діяльності, яка оплачується країною, яку відвідують".

До іноземних туристів належать всі тимчасові відвідувачі, які прибули в дану країну не менше як на 24 години на відпочинок, лікування, з навчальними, релігійними або спортивними цілями, а також у відрядження, для участі в конференціях, з діловою метою або за сімейними обставинами. В залежності від мети подорожі можна виділити наступні види міжнародного туризму: рекреаційний, екскурсійний, науковий, діловий, етнічний.

У другій половині ХХ століття змінився сам стереотип людини. На зміну тому, який можна було назвати як статичний, коли переважна частина населення роками не покидала свого постійного місця проживання, приходить новий - динамічний стереотип життя. Потреба в зміні обставин перетворилася у сучасних умовах напруженого міського ритму життя в першу необхідність. Причому чим більше місто, тим гостріше відчувається ця потреба. Люди, які проживають у великих містах, і жителі малих містечок володіють різними життєвими ритмами. Жителі великих міських центрів схожі на людей, які не здатні розподілити свій час: термінові ділові зустрічі, зібрання, наради примушують змінювати свої плани. Відпочинок за місцем постійного проживання мало що дає. Гостро відчувається необхідність у зміні обставин для відновлення затрат фізичних і, особливо, духовних сил.

При сучасних темпах роботи і життя витрати на відпочинок, особливо пов'язаних з подорожами, швидко переходять в розряд першочергових, життєво необхідних. За даними опитувань, проведених Всесвітньою туристичною організацією, туризм і потреба в їжі відносяться до розряду тих, від яких найважче відмовитись: люди віддають перевагу тому, щоб краще відпочити, здійснивши цікаву туристичну подорож, відмовившись від купівлі нового холодильника, телевізора чи одяжі.

Позитивно діє на розвиток міжнародних туристичних зв'язків і зміна у співвідношенні робочого і неробочого часу, що зробило туризм доступним широким прошаркам населення. "Оплачувані відпустки щорічно викидають на туристичний ринок все більший контингент людей", - відмічається в матеріалах Всесвітньої конференції по туризму, яка відбувалася в Манілі (Філіппіни) 1980 року.

В 60-70-х роках в розвинутих країнах намітилася тенденція до поділу відпустки на дві частини, що дозволяє протягом року здійснити 2 подорожі: одну - взимку, другу - влітку.

Розвитку туризму сприяє також зниження віку виходу на пенсію, що з врахуванням збільшення тривалості життя привело до появи туристів так званого "третього віку". Деякі туристичні фірми починають спеціалізуватися на організації поїздок для осіб "третього віку", в програму яких входять екскурсії з поєднанням відпочинку на природі.

До передумов розвитку міжнародного туризму відносять також підвищення культурного рівня, прагнення людей до пізнання, ознайомлення з життям, культурою і побутом інших країн і народів.

Розвиток зовнішньоекономічних зв'язків, потяг людей до спілкування і використання досвіду інших країн у створенні матеріальних і духовних цінностей знаходять відображення в посиленні наукових і ділових контактів, проявом яких є розвиток нових видів міжнародних туристичних зв'язків - наукового (конгресового) і ділового туризму.

На даний час розподіл загальної кількості прибувань* іноземних туристів у світі в залежності від мети поїздки виглядає наступним чином. Головною метою туристичних поїздок залишається відпочинок. На його частку припадає 71% загальної кількості прибувань у світі. Ділові поїздки, включаючи участь в конгресах, становлять близько 13%. Хоча таке співвідношення в різних районах світу виглядає неоднаково. Так, наприклад, в країнах Африки частка поїздок на відпочинок значно менша - тільки 30%, а доля ділових поїздок, навпаки, різко перевищує середньорічні показники, становлячи 40%. Що ж стосується країн інших континентів, то розподіл загальної кількості прибувань іноземних туристів в них приблизно відповідає середньосвітовим показникам. Відхилення від них незначні: так, в Західній Європі на поїздки на відпочинок припадає 68%, в країнах американського континенту - 76%, в Південній Азії - 73%. Частка ж ділових поїздок всюди, крім країн Африки, становить 12-14%.

Аналізуючи соціально-економічні передумови розвитку міжнародного туризму, слід зупинитися і на факторах, які гальмують його зростання. Зокрема, в доповідях на Всесвітній конференції по туризму відмічалось, що циклічні і структурні кризи, інфляція, ріст безробіття, порушення умов товарообміну, а також відсутність планування використання природних і трудових ресурсів є факторами, які негативно впливають на зростання міжнародного туристичного обміну.

В результаті досліджень міжнародні експерти з туризму дійшли висновку, що туризм менше, ніж інші галузі економіки, відчуває на собі вплив економічної

кризи, яка може протягом певного часу лише частково уповільнити його розвиток.

2. Туризм як специфічна форма міжнародної торгівлі послугами.

В даний час індустрія туризму є однією з найбільш розвинутих форм міжнародної торгівлі послугами. В останні двадцять років середньорічні темпи росту кількості прибувань іноземних туристів у світі склали 5,1%, валютних надходжень -14%. Згідно з даними Всесвітньої туристичної організації, в 1995 році у світі було зареєстровано 576 мільйонів прибувань туристів, надходження від міжнародного туризму досягли 372 мільярдів доларів (без врахування надходжень від міжнародного транспорту). В цілому обсяги валютних надходжень від туризму за період з 1950 по 1995 рік зросли в 144 рази.

За прогнозами експертів, бурхливий розвиток міжнародного туризму буде продовжуватись і надалі. За різними підрахунками, з 2000 року ця галузь стане провідною експортною галуззю у світі. Очікується, що при збереженні темпів зростання число міжнародних подорожей до 2005 року досягне 900 млн.чол., а до 2010 року збільшиться і складе приблизно 937 млн.чол.

На думку різних аналітиків, в основі розвитку міжнародного туризму лежать наступні фактори:

- економічне зростання і соціальний прогрес сприяли розширенню обсягу ділових поїздок і поїздок з пізнавальною метою;
- вдосконалення всіх видів транспорту здешевило поїздки;
- збільшення кількості найманих робітників і службовців у розвинутих країнах і підвищення їх культурного рівня;
- інтенсифікація праці і отримання працівниками триваліших відпусток;
- розвиток міждержавних зв'язків і культурних обмінів між країнами сприяв розширенню міжособистісних зв'язків між і всередині регіонів;
- розвиток сфери послуг стимулював розвиток сфери перевезень і технологічний прогрес в галузі телекомунікацій;
- послаблення обмежень на вивіз валюти в багатьох країнах і спрощення прикордонних формальностей.

Значення туризму у світі постійно зростає, що пов'язано із зростаючим впливом туризму на економіку окремих країн.

В економіці окремої країни міжнародний туризм виконує ряд важливих функцій:

- міжнародний туризм - джерело валютних надходжень для країни і засіб для забезпечення зайнятості населення;
- міжнародний туризм розширює вкладення і платіжний баланс і ВВП країни;

- міжнародний туризм сприяє диверсифікації економіки, створюючи галузі, які обслуговують сферу туризму;
- із зростанням зайнятості у сфері туризму ростуть доходи населення а також підвищується рівень благоустрою нації.

Розвиток міжнародного туризму сприяє розвитку економічної інфраструктури країни і мирних процесів. Таким чином, міжнародний туризм слід розглядати, виходячи з економічних відносин окремих країн.

Міжнародний туризм входить в число трьох крупних експортних галузей, поступаючись нафтодобувній промисловості і автомобілебудуванню, питома вага яких у світовому експорті 11% і 8,6% відповідно. У 1991 році сумарний дохід країн світу від міжнародного туризму становив 7% від загального обсягу світового експорту і 3% від світового експорту послуг.

Значення туризму як джерела валютних надходжень, забезпечення зайнятості населення, розширення міжособистісних контактів зростає.

Міжнародний туризм у світі вкрай нерівномірний, що пояснюється в першу чергу різними рівнями соціально-економічного розвитку окремих країн і регіонів. Найбільшого розвитку міжнародний туризм набув у західноєвропейських країнах. На цей регіон припадає більше 70% світового туристичного ринку і близько 60% валютних надходжень. Приблизно 20% припадає на Америку, менше 10% - на Азію, Африку і Австралію, разом взяті.

Всесвітня організація по туризму у своїй класифікації виділяє країни, які є переважно постачальниками туристів (США, Бельгія, Данія, Німеччина, Голландія, Нова Зеландія, Швеція, Канада, Англія) і країни, які, в основному, приймають туристів (Австрія, Греція, Кіпр, Італія, Іспанія, Мексика, Туреччина, Португалія, Франція, Швейцарія).

Подібний розвиток міжнародних туристичних зв'язків потягнув за собою створення багаточисельних міжнародних організацій, які сприяють покращенню роботи цієї сфери світової торгівлі. В їх число входять: спеціалізовані заклади системи Організації Об'єднаних Націй (ООН), організації, де питання розвитку міжнародного туризму обговорюються епізодично і не є головними у сфері діяльності; неурядові спеціалізовані, міжнародні комерційні, національні і регіональні організації по туризму.

Спеціалізована організація в системі ООН - Всесвітня організація по туризму (ВОТ), яка була створена в 1975 році і на даний час об'єднує більше 120 держав світу. Генеральна Асамблея ООН визнала за ВОТ статус міжурядової організації, яка відповідає за розвиток туризму.

Згідно зі статутом ВОТ, метою її діяльності є сприяння туризму як засобу економічного розвитку і міжнародного взаєморозуміння для забезпечення миру,

благоустрою, поваги і дотримання прав людини незалежно від раси, статі, мови і релігії, а також дотримання інтересів країн, що розвиваються, в галузі туризму.

ВОТ прийняла ряд декларацій в галузі міжнародного туризму, серед яких:

- Манільська декларація про туризм у світі (1980);
- Документ Акапулько (1982);
- Хартія по туризму і Кодекс поведінки туриста (Софія, 1985);
- Гаазька декларація по туризму (1989).

До організацій ООН, які займаються питаннями розвитку міжнародного туризму епізодично, належать Конференція ООН по туризму і подорожах, економічна і соціальна Рада (ЕКОСОП), Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), Міжнародна організація праці (МОП), Міжнародна асоціація транспортної авіації (ІАТА).

Неурядові спеціалізовані організації по міжнародному туризму представлені:

- Всесвітньою федерацією асоціацій туристичних агентств (ФУААВ), яка об'єднує 71 національну асоціацію, куди входять більше 20 тисяч туристичних агентств. Ця організація була створена в 1996 році з метою захисту професійних інтересів туристичних агентств і надання їм необхідної професійної, технічної і правової допомоги;

- Міжнародною асоціацією наукових експертів по туризму (АІЕСТ), утвореною в 1951 році;

- Всесвітньою асоціацією по професійній освіті в туризмі, створеною в 1969 році під егідою ВОТ;

- Міжнародним бюро соціального туризму, яке було утворено в 1963 році з ініціативи ряду профспілкових організацій ля створення умов, які сприяють участі в міжнародному туризмі широких верств населення;

- Міжнародним туристичним альянсом, який спеціалізується на страхуванні при автомобільних поїздках за кордон;

- Міжнародною організацією професійних організаторів конгресів;

- Всесвітньою асоціацією туристичних агентств, що об'єднують представників середніх за розмірами туристичних бюро, які є міжнародними комерційними організаціями.

До національних і регіональних організацій, які сприяють розвитку міжнародного туризму, належать;

- Американська спільнота туристичних агентств (АСТА);

- Асоціація британських туристичних агентств;

- Конфедерація організацій по туризму Латинської Америки (КОТАП);

- Арабський союз по туризму, який об'єднує 18 арабських держав і організацій розвитку туризму з 11 франкомовних країн Африки.

Суттєве значення для розвитку міжнародного туризму має також прагнення окремих держав до збільшення валютних надходжень від туризму і створення з цією метою цілої галузі господарства - туристичної індустрії.

Під туристичною індустрією розуміють сукупність виробничих, транспортних і торгових підприємств, які виробляють і реалізують туристичні послуги і товари туристичного попиту.

Як і будь-яка інша сфера господарської діяльності, індустрія туризму є вельми складною системою, ступінь розвитку якої залежить від ступеня розвитку економіки країни в цілому.

На промислово розвинуті країни припадає більше 60% всіх прибувань іноземних туристів і 70-75% поїздок, що відбулися у світі. При цьому на європейські країни припадає близько 40% прибувань туристів і валютних надходжень (див. таблицю 4.1).

Таблиця 4.1.

Відвідувана країна	Прийнято туристів (млн.чол.)	Дохід (млн.дол.)	Співвідношення до 1993 року (%)	
			Прибування	Дохід
Увесь світ	528,4	321,466	3,0	5,1
Європа	315,0	153,295	1,9	0,6
Америка	108,5	97,405	4,05	8,9
Східна Азія	74,4	59,988	7,6	14,0
Африка	18,6	5,675	1,5	-4,0
Ближн. Схід	7,9	3,672	-4,0	-12,0
Півд. Азія	3,7	2,431	7,0	11,2

Якісне зростання індустрії туризму в окремих країнах відображено в таблиці 4.2. Для оцінки застосовується метод рейтингових оцінок. За оцінкові параметри взято як абсолютні (кількість туристів, розміри доходів і витрат), так і відносні (доходи і витрати в розрахунку на одного туриста, який відвідав країну) показники. Однак в цьому аналізі слід враховувати ряд факторів, прямо непов'язаних з туристичною сферою, але без врахування яких не можливо об'єктивно оцінити показники таблиці. До цих факторів належать величина країни, чисельність населення і економічний потенціал країни.

Звичайно, найважливіший фактор, який визначає географію туризму у світі, - економічний. З точки зору окупності капіталовкладень туристична індустрія входить в число економічних форвардів, які дають відчутну величину доданої

вартості. Туристичні послуги на світовому ринку виступають як "невидимий" товар, характерною особливістю якого є те, що значна частина цих послуг відбувається з мінімальними затратами на місці.

3. Туризм і нетуристичні галузі.

Розвиток міжнародного туризму веде за собою будівництво і модернізацію аеропортів, доріг, магазинів, кінотеатрів, благоустрій міст, відновлення пам'яток, охорону лісових масивів, очистку водойм і т.ін.

Крім галузей, які традиційно пов'язані з туризмом, він сильно впливає на такі важливі галузі економіки, як автомобільна, харчова, текстильна, взуттєва промисловість і багато ін.

Капіталовкладення в будівництво готелів стимулюють ріст будівельної промисловості в цілому. Наприклад, стрімкий розвиток туризму в Іспанії, починаючи з 1955-1960-х років, викликав бум у будівельній індустрії. Кількість готелів за 10 років зросла в 3 рази. Зростання будівельної індустрії, в свою чергу, вплинуло на розвиток цілого ряду галузей, наприклад, на виробництво цементу.

Іноземний туризм помітно впливає на розвиток харчової промисловості. Багато туристів не користуються послугами готелів, зупиняючись у рідних і знайомих, орендують квартири або проживаючи на власних віллах. Ця категорія іноземних туристів витрачає значні кошти на придбання продуктів харчування. Так, за даними французьких національних підрахунків, витрати іноземних туристів на придбання продуктів харчування становлять 8,4% від загальної суми доходів від іноземного туризму.

Якщо вести мову про автотуризм, слід зупинитися на такому виді затрат туристів, як придбання паливно-мастильних матеріалів, яке, за даними французьких національних підрахунків, становить 14,6% всіх доходів від іноземного туризму.

Зростання туризму сприяє розширенню дорожнього будівництва, яке є одним з основних факторів загального економічного розвитку країни. Так, у Франції при будівництві 12 туристичних центрів у горах загальною місткістю 101 тис. місць було побудовано 127 км під'їзних доріг. Ці дані є прикладом стимулюючого впливу туризму на ключові галузі економіки.

Таблиця 4.2.

Країна	Прийнято туристів	Доходи	Витрати	Питомі доходи	Питомі витрати	Сумарний показник
Австралія	27	15	14	2	3	9
Австрія	6	6	8	22	17	8
Багами	29	28	29	12	22	29

Бельгія	22	16	11	5	4	7
Бермуди	35	33	32	6	20	31
Бразилія	30	29	23	3	12	20
Великобританія	8	5	3	15	7	2
Венесуела	36	35	20	10	20	30
Гонконг	16	11	20	13	20	17
Греція	11	22	19	33	24	26
Єгипет	26	26	30	23	28	34
Індія	28	25	20	11	20	23
Ірландія	24	27	18	24	16	25
Іспанія	3	4	13	27	23	14
Італія	4	3	4	19	14	4
Канада	9	9	6	31	13	12
Кенія	33	34	20	26	20	35
Китай	20	24	27	20	20	27
Мексика	15	10	12	14	11	10
Нідерланди	17	14	7	23	6	11
Німеччина	7	7	2	20	5	3
Нова Зеландія	31	30	20	9	9	21
Південна Корея	25	17	16	4	8	15
Польща	21	36	28	34	30	37
Португалія	13	19	21	29	25	24
Сингапур	19	13	17	18	18	18
США	2	1	1	8	10	1
Таїланд	18	12	22	16	21	19
Туреччина	20	20	26	21	26	28
Угорщина	5	31	25	35	31	32
Франція	1	2	5	30	19	6
Швейцарія	10	8	10	28	15	16
Швеція	34	21	9	1	1	13
Ямайка	32	32	33	17	29	36
Японія	23	18	2	7	2	5

Порада Туристичної бібліотеки: Якщо Ви бажаєте відпочити у Карпатах - відвідайте сайт grand-ukraine.com.ua, розділ "Отдых в Яремче", де Ви знайдете всю інформацію про відпочинок на курорті Яремче та на інших курортах українських Карпат і не тільки.

Слід відмітити, що розвиток туризму в кінцевому результаті сприяє росту суспільного виробництва, поліпшенню його структури, зростанню продуктивності праці в багатьох галузях економіки, які прямо не стосуються туризму. Міжнародне туристичне споживання стимулює багаточисленні економічні процеси, відкриває додаткові ринки для продукції нетуристичних галузей, створюючи тим самим умови для росту виробництва, а відповідно, і застосування нової техніки і новітньої технології виробництва та зростання продуктивності праці.

Міжнародне туристичне споживання в силу різностороннього характеру породжує цілий ряд досить нових видів продукції від "товарів класу люкс" до механічних підйомників для гірськолижного спорту. "Товари класу люкс" -це вироби прикладного мистецтва, ювелірні вироби, парфумерні і косметичні товари і ін. Галузь виробництва "товарів класу люкс", обіг якої дорівнює обігу підприємств чорної металургії, включає 10 тисяч підприємств промислового і ремісничого характеру, на яких працюють близько 400 тис. людей.

Бурхливий розвиток туризму з розміщенням в кемпінгах породив новий вид автомобільного виробництва - караван (хатинка-причеп на колесах). Тільки за 4 роки французи придбали близько 220 тис. нових караванів.

В останні роки стрімко зростає виробництво ще одного виду автомобільного виробництва - кемпінг-карів (самохідна хатинка для кемпінгу з сантехнічним і кухонним обладнанням). Продаж таких хатинок щороку зростає на 30%. Будівництво туристичних центрів на побережжі Середземного моря, Атлантичного океану і на Корсику потягнуло за собою розширення виробництва туристичних суден: яхт, катерів і ін. Масовий розвиток гірського зимового туризму зумовив зростання виробництва гірськолижного інвентаря - від гірських лиж до механічних підйомників.

4. Туризм і регіональний розвиток.

В більшості країн, які займаються розвитком туризму, державна туристична політика проводиться в рамках регіональних програм економічного розвитку і спрямована на те, щоб розвиток міжнародного туризму сприяв економічному зростанню відсталих районів. Нерівномірність економічного розвитку окремих частин національної території, поглиблення регіональних диспропорцій ведуть до подальшого розриву в доходах населення, розрізнення соціальних і побутових умов життя, посилення соціальної нерівності між міським і сільським населенням.

Слаборозвинуті регіони країни характеризуються показниками загального сповільнення економічного зростання, а густота населення в них значно менша за середню. Відбувається процес скорочення сільського населення.

Існує два основних методи вирішення проблеми розвитку відсталих у промисловому відношенні регіонів і тим самим пом'якшення регіональних диспропорцій. Перший - створення у відсталих районах центрів або полюсів економічного зростання, другий - метод поступового розсіяного "впорскування" капіталів в економіку слаборозвинутих районів. Крупні туристичні центри є прикладом першого методу проведення регіональної політики, який визнали в багатьох країнах.

Для визначення перспектив розвитку туризму в тому чи іншому районі необхідно мати оцінку відповідності матеріально-технічної бази іноземного туризму величині туристичних ресурсів, а також попиту на даний туристичний продукт. При цьому дуже важливо уникати переоцінки туристичних ресурсів. Так, пам'ятка старовини може мати певний інтерес для даного району, але в міжнародному масштабі, в порівнянні з цінністю інших архітектурних пам'яток, вона може не привернути великої кількості іноземних туристів, тому крупні капіталовкладення у створення матеріально-технічної бази туризму в даному регіоні будуть малоефективні. Також необхідно враховувати попит, викликаний туристичною модою, наприклад, прогулянки пішки або верхи на конях та ін.

5. Ефективність капіталовкладень у розвиток туризму.

Суттєві капіталовкладення в туристичні заходи становлять певний ризик для підприємців, оскільки туристичний попит може підлягати не тільки сезонним коливанням, але і впливу політичних обставин у світі в цілому і даному регіоні зокрема, а також іншим змінам. Тому прийняттю рішення про доцільність крупних капіталовкладень на створення туристичних комплексів повинно передувати серйозне вивчення туристичних ресурсів даного району, ступеня розвитку в ньому матеріально-технічної бази туризму і попиту на даний туристичний продукт на міжнародному ринку.

З метою підвищення ефективності капіталовкладень і оптимального використання туристичних ресурсів при прийнятті рішень про виділення коштів на будівництво матеріально-технічної бази туризму було запропоновано наступну класифікацію всіх туристичних районів:

- райони, які мають великі туристичні ресурси, де туризм повинен стати домінуючою галуззю регіональної економіки;
- райони, які мають багаті туристичні ресурси, але в них туризм повинен розвиватися нарівні з іншими галузями;

- райони, які мають туристичні ресурси, але в яких розвиток туризму буде залежати від розвитку інших галузей.

Ця класифікація може лягти в основу планів будівництва матеріальної бази туризму.

Для визначення граничної пропускної здатності туристичних центрів у районах, які належать до перших двох категорій, необхідно виділяти території інтенсивної, помірної і екстенсивної забудови з врахуванням необхідності збереження природних туристичних ресурсів.

Для оцінки економічної ефективності капіталовкладень в туристичну індустрію необхідно враховувати, що туризм за об'ємом обороту займає одне з перших місць серед галузей економіки. Потоки туристів сприяють вирівнюванню рівнів доходів населення різних регіонів країни. Як уже говорилося раніше, державна політика розвитку міжнародного туризму сприяє пом'якшенню регіональних диспропорцій, економічному зростанню відсталих районів, ефективно впливає на зайнятість, перешкоджає масовому виїзду в міста сільського населення. І, нарешті, як уже відмічалось, іноземний туризм є джерелом отримання іноземної валюти, що позитивно впливає на стан платіжного балансу країни.

Висновок:

Таким чином, вивчення даної теми сприяє:

- ✚ розкриттю сутності з основ туризму як галузі рекреації;
- ✚ поглибленому засвоєнню студентами теоретичних основ з туризму як галузі рекреації.

Контрольні запитання:

1. Які спільні риси виникнення рекреації і туризму Ви можете назвати?
2. Яким чином туризм може впливати на розвиток району, регіону чи країни в цілому?
3. Які галузі народного господарства отримали розвиток у зв'язку з розвитком туризму?
4. Чи є Україна розвинутою країною стосовно міжнародного туризму?
5. До якої групи країн належить Україна з точки зору постачання або приймання туристів? Обгрунтуйте свою відповідь.
6. Чи є ефективними капіталовкладення у розвиток туризму?
7. Яким чином з допомогою туризму можна підняти економіку окремого регіону?
8. Охарактеризуйте проблеми збереження навколишнього природного середовища, які виникають з розвитком туризму.

Література

1. Квартальнов В.А. Иностраный туризм. - М.: Финансы и статистика, 1999. -312с.
2. Пузакова Е.П., Честникова В.А. Международный туристический бизнес. -М.: «Экспертное бюро - М», 1997. - 176с.
3. Спутник туриста / А.В.Бирюков, К.И.Вахлис, Б.Є.Владимирский и др.; сост К.И.Вахлис. - К.: Здоров'я, 1983. - 352с., ил., 2.3 л.ил.
4. Курилова В.И. Туризм: Учебн. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. №2114 «Физ. воспитание» и №2115 «Нач. воен. обучение и физ. воспитание». - М.: Просвещение, 1988. - 224с: ил.
5. Кабушкин Н.И. Менеджмент туризма: Учебн. пособие. - М.: БГЭУ, 1999.-644с.
6. Немоляева М.З., Ходорков Л.Ф. Международный туризм: вчера, сегодня, завтра. - М.: «Международные отношения», 1985. - 174с.
7. Туризм и спортивное ориентирование. Учебн. для ин-тов й тех-мов физ. культ./ Сост. Ганопольский В.Й. - М.: Физкультура и спорт, 1987.-240с.
8. Туризм - отдых, спорт, познание / Сост. П.П.Кувик. - К.: Реклама, 1983.- 88с.
9. Крисаченко В.С. Екологічна культура: теорія і практика: Навч. посібник. -К.: Заповіт, 1996. - 352с.